

Sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta atzinums

Saskaņā ar
MK not. Nr.925,
30.09.2010.

2014.gada 1.jūlijā,

Dokumenta Nr.35/14.**Biotopu grupa, kurai sniegts atzinums:** zālāju, krūmāju, ruderāli biotopi.**Pētāmā teritorija:** Dabas liegums „Vecdaugava”, Rīga. Zemes gabala kopējā platība 237 ha.**Teritorijas apsekojums:** teritorija tika apsekota laika posmā no 2014.gada 25.jūnija līdz 2.jūlijam. Teritorijas apsekošanas laikā pārsvarā mākoņains, līst lietus. Apsekošana veikta pēc nejaušības principa izvēloties maršrutu zig-zag veidā, šķērsojot pētāmo teritoriju. Kopējais apsekošanas ilgums ~ 24 h.**Teritorijas statuss:** dabas liegums un NATURA 2000 teritorija „Vecdaugava”.**Atzinuma pasūtītājs:** SIA „Vides konsultāciju birojs”, Jēkaba iela 26/28-9, Rīga. Atzinums paredzēts aizsargājamās teritorijas dabas aizsardzības plāna atkārtotai izstrādei.**Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts.**

Aizsargājamā dabas teritorija - dabas liegums „Vecdaugava”, atrodas Latvijas centrālajā daļā, Piejūras zemienē, Rīgas pilsētas Z daļā. Teritorijā ietilpst Vecdaugavas atteka un tās labajā krastā izveidojušās pussalas, līdz pat savrupmāju apbūves kvartālam.

Vides apraksts: teritorijas reljefs lielākoties līdzens, tikai nedaudz paceļas virs jūras līmeņa, tāpēc lielākajā teritorijas daļā saglabājas palielināti mitruma apstākļi, teritorija applūst. Vienlaidus sauszemes platības sadala vecupes attekas.

Teritorijas vidusdaļā uzbērti aizsargvaļņi, aiz kuriem uzbūvētas vairākas dzīvojamās ēkas. Teritorijas Z daļā atrodas nelieli reljefa pacēlumi, kas saglabājušies no seno jūras krastu attīstības procesiem.

Biotopi un augu sugas: Biotopi klasificēti atbilstoši Latvijas biotopu klasifikatoram (Kabucis, 2001).Nozīmīgu teritorijas daļu veido sausi un mēreni mitri zālāji, kas pārsvarā sastopami teritorijas Z daļā. Augājs zems, sugu skaits liels, no tām ievērojamu segumu veido dabisku zālāju indikatorsugas un īpaši aizsargājamās sugas. Dominē šaurlapu skarene *Poa angustifolia*, sastopama aitu auzene *Festuca ovina*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, stepes timotiņš *Phleum phleoides*, kalnu noraga *Pimpinella saxifraga*, parastais vizulis *Briza media*, vārpu veronika *Veronica spicata*, dzirkstelīte *Dianthus deltoides*, ziemeļu madara *Galium boreale*, īstā madara *Galium verum*, vidējā ceļteka *Plantago media*, mazais māršils *Thymus serpyllum*, apaļlapu pulkstenīte *Campanula rotundifolia*, jūrmalas armērija *Armeria maritima*, pļavas silpurene *Pulsatilla pratensis*, smilts neļķe *Dianthus arenarius*.Nelieli reljefa pacēlumi tiek izmēdīti vai izrakņāti, veidojas atklāti smilšu laukumi ar retu veģētāciju, šeit aug zilganā kelērija *Koeleria glauca*, trejkrāsu vijolīte *Viola tricolor*, mazā mauraga *Pilosella officinarum*, kalnu norgalvīte *Jasione montana*, smilts grīslis *Carex arenaria*, kodīgais laimiņš *Sedum acre*. Veidojas sūnām klāti laukumi.Mitrākās vietās veģētācija blīvāka, sastopama stāvā vilkakūla *Nardus stricta*, pazvilā misiņsmilga *Sieglingia*Tālr.: 29112800, 28636444, fakss: 67925256
e-pasts: vzsburojs@inbox.lvSEB banka, kods UNLALV2X27
Konts LV13UNLA0050010899052

decumbens, parastā smilga *Agrostis tenuis*, parastā smaržāle *Anthoxanthum odoratum*, parastā ciņusmilga *Deschampsia caespitosa*, pļavas vilkmēle *Succisa pratensis*, bālganais grīslis *Carex pallescens*, stāvais retējs *Potentilla erecta*.

Šie zālāji sastopami galvenokārt teritorijas Z daļā, kur veido vienotu kompleksu ar nemanāmu pāreju viens otrā. Sastopami šādi biotopi: „**Smilts grīšļa *Carex arenaria* pļavas**” (E.1.1.1.), „**Aitu auzenes *Festuca ovina* pļavas**” (E.1.1.2.), „**Šaurlapu skarenes *Poa angustifolia* pļavas**” (E.1.2.1.) un „**Vilkakūlas *Nardus stricta* pļavas**” (E.2.1.).

Teritorijas A daļā, uz D no auto ceļa uz Skanstenieku mājām un nelielā platībā D daļā, sastopamas „**Atmatu pļavas**” (E.2.2.). Tās saglabājušās šaurā joslā gar ceļa malu, lieguma DR daļā un gar dabas lieguma A robežu esošajā zālājā. Šeit dominē parastā smilga *Agrostis tenuis*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, šaurlapu ceļteka *Plantago lanceolata*, parastais pelašķis *Achillea millefolium*, baltā madara *Galium album*, pļavas dzelzene *Centaurea jacea*, parastā pīpene *Leucanthemum vulgare*, u.c.sugas.

Diezgan lielu platību lieguma teritorijā veido „**Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs**” (E.3.2.). Tās veidojas mitrākās ieplakās, ezeru un upju palienēs. No augu sugām dominē parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, sastopama purva purene *Caltha palustris*, purva gandrene *Geranium palustre*, pļavas bitene *Geum rivale*, kamolu donis *Juncus conglomeratus*, izplestais donis *Juncus effusus*, dižzirdzene *Angelica archangelica*, pļavas dedestiņa *Lathyrus pratensis*, maura retējs *Potentilla anserina*, dzelszāle *Carex nigra*, zeltainā gundega *Ranunculus auricomus*, purva dedestiņa *Lathyrus palustris*. Vietās, kur apsaimniekošana nenotiek vai notiek nepietiekoši, veidojas monotonas, sugām nabadzīgas „**Parastās vīgriezes *Filipendula ulmaria* pļavas**” (E.3.2.6.).

Teritorijas Z puses centrālajā daļā sastopama „**Zilganās molīnijas *Molinia caerulea* pļava**” (E.3.3.1.). Zālājs saglabājies šaurā joslā un plaši aizaug ar parasto niedri. Dominē zilganā molīnija *Molinia caerulea*, zilganais grīslis *Carex flacca*, parastā ciņusmilga *Deschampsia caespitosa*, villainā meduszāle *Holcus lanatus*, sastopama ziemeļu madara *Galium boreale*, pļavas vilkmēle *Succisa pratensis*, pļavas bitene *Geum rivale*, kodīgā gundega *Ranunculus acris*.

Gar teritorijas A daļu izveidojušās „**Jūrmalas pļavas**” (E.3.4.), tie ir zālāji iesāļās augsnēs ar raksturīgu zemu un blīvu zelmeni. Dominē ložņu smilga *Agrostis stolonifera*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, vienplēksnes pameldrs *Eleocharis palustris*, liektā lapsaste *Alopecurus geniculatus*, ložņu āboliņš *Trifolium repens*, niedru lapsaste *Alopecurus arundinaceus*, maura retējs *Potentilla anserina*, ložņu gundega *Ranunculus repens*, Žerāra donis *Juncus gerardii*, spožaugļu donis *Juncus articulatus*, plakanais donis *Juncus compressus*, maigais donis *Juncus tenuis*, jūrmalas āžloks *Triglochin maritimum*, rudens vēlpiene *Leontodon autumnalis*.

Pastāvīgi slapjās augsnēs izveidojušās „**Augsto grīšļu pļavas**” (E.4.3.). Dominē divrindu grīslis *Carex disticha*, audzes veido slaidais grīslis *Carex acuta*, sastopams arī pūslīšu grīslis *Carex vesicaria*, lapsu grīslis *Carex vulpina*, dižā ūdenszāle *Glyceria maxima*, upes kosa *Equisetum fluviatile*, krastmalas skābene *Rumex hydrolaphatum*, vītollapu vējmietīņš *Lythrum salicaria*, purva vārnkāja *Comarum palustre*, parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*, jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus*.

Gar ūdenskrātuvju malām un pārmitrās reljefa ieplakās, veidojas samērā platas parastās niedres *Phragmites australis* audzes, veidojot biotopu „**Parastās niedres *Phragmites australis* virsūdens audzes upju piekrastē**” (D.7.5.). Audzes sugām nabadzīgas, bez niedres sastopama purva skarene *Poa palustre*, purva madara *Galium palustre*, purva vārnkāja *Comarum palustre*, dižzirdzene *Angelica archangelica*, purva zirdzene *Angelica palustris*.

Teritorijā izklaidus aug kārkļu puduri, lielākas krūmu platības izveidojušās teritorijas D daļā un ap Skanstnieku mājām, veidojot biotopu „**Zemo kārkļu un bērzu krūmāji**” (F.6.2.). Gar Skanstnieku ceļu un ap mājām aug dažī veci lapu koki – ozoli, liepas, kļavas, atbilstot biotopam „**Atsevišķu koku grupa (puduris) nemeža zemēs**” (F.9.2.).

Ruderālus biotopus veido apbūve – „**Ciemu dzīvojamā apbūve**” (L.2.) un, platībās, kur veģetācija attīstījies pēc dabiskās zemsedzes iznīcināšanas – „**Nezālienes**” (K.2.).

Nozmīgu aizsargājamās teritorijas daļu aizņem saldūdens biotops – „**Vecupes**” (C.5.).

Apsaimniekošana: jau no seniem laikiem teritorijas D un vidusdaļā saglabājušies mākslīgi uzbērti vaļņi, kas izmantoti militārās aizsardzības vajadzībām, saglabājušies vecu ēku drupu – pamatu, fragmenti. Ilgu laiku teritorija izmantota kā mazdārziņu komplekss. Mazdārziņi likvidēti, bet pastāvīga teritorijas apsaimniekošana – krūmu ciršana, pļaušana, atsākta no 1995.gada. Pēdējos desmit gados, teritorijas Z daļā tiek ganīti zirgi, atsevišķās vietās tiek pļauts, dedzinātas niedres.

Ganīšana. Zirgu ganīšana teritorijas Z daļā ierīkotajā aplokā joprojām turpinās. Intensīvi tiek noēstas zālāja platības aizsargājamās teritorijas vidusdaļā, joslā gar Skanstnieku ceļu un atpūtas vietas apkārtnē arī ārpus ierīkotā aploka teritorijas. Z daļā, platībās, kur veģetācija skrajāka un nenoturīgāka (smilšainie pacēlumi), veidojas izbradāti atklātas smilts laukumi. ZA daļā esošajās niedru audzēs zirgi izstaigājuši takas un izgulējuši, izbradājuši laukumus.

Pļaušana. Apsekošanas laikā ir nopļauts zālājs teritorijas A daļā uz DA no Skanstnieku ceļa, kā arī nelielas platības uz Z no Skanstnieku ceļa atpūtas vietas apkārtnē.

Cilvēku ietekme. Vislielākā cilvēku darbības ietekme konstatēta uz Z no Skanstnieku ceļa pie ieejas aizsargājamā dabas teritorijā. Šī platība tiek izmantota kā atpūtas vieta – izmīdītas taciņas, nobradāti laukumi, krasta josla. Visā teritorijas platībā sastopamas makšķernieku izmīdītas, izpļautas taciņas. DR krastā ierīkotas atpūtas vietas, laivu piestātnes, ZR daļā izrakts dīķis, kas savienots ar Vecdaugavu. Gar teritorijas A malu tiek veidotas atkritumu bedres, izbērti atkritumi. Teritorijas Z daļā iebrauktas auto transporta sliedes.

Pieguļošā teritorija: gar aizsargājamās teritorijas A robežu un DR daļu, dabas liegums robežojas ar apdzīvotu vietu – Vecdaugavas un Mangaļsalas, mazstāvu apbūves kvartāliem. Uz D no lieguma atrodas naftas termināļi un pārkrautuves. Mangaļu pussalā ierīkotas zirgu ganības un zirgu apmācības laukums, izraktas vairākas ūdenstilpnes. Daļā piekrastes teritorijas saglabājusies applūstoša, ar krūmiem aizaugusi palienes josla.

Īpaši aizsargājamas augu sugas:

Apsekošanas laikā, teritorijā tika konstatētas 14 retas un aizsargājamas augu sugas. Pēc augu sugu ekoloģiskajām vajadzībām, sugas dalās divās grupās – sausās vietās augošās un mitrās, applūstošās vai pārmitrās vietās augošās augu sugas.

Sausajā teritorijas platībā lielākās atradnes veido īpaši aizsargājama un Latvijas Sarkanās grāmatas 1.kategorijā iekļauta augu suga – **jūrmalas armērija** *Armeria maritima*. Suga Latvijā sastopama ļoti reti, tikai Daugavas un Lielupes ieteku apkaimē (www.latvijasdaba.lv). Sugas ekotops ir sausas pļavas un smilšainas vietas ar skraju veģetāciju. Pētāmajā teritorijā augs sastopams izklaidus gandrīz visā sausajā lieguma Z daļā. Vairāki eksemplāri konstatēti uz D no Skanstnieku ceļa šaurajā zālāja joslā. Eksemplāri lielākoties ziedoši un vitāli.

Teritorijā bieži sastopama ir Eiropas Sugu un Biotopu Direktīvas II un IV pielikumā iekļautā īpaši aizsargājamā augu suga – **smilts neļķe** *Dianthus arenarius*. Suga Latvijā sastopama nevienmērīgi, Piejūras zemienē samērā reti, Vidus- un Austrumlatvijā reti, Rietumlatvijā ļoti reti. Sugas ekotops ir sausi priežu meži, sausas pļavas, jūrmalas kāpu pļavas, jūrmalas kāpas (Ģ.Gavrilova, 1999). Pētāmajā teritorijā augs sastopams izklaidus lieguma Z pusē esošajos sausajos zālajos. Sugas eksemplāri vitāli un ziedoši.

Teritorijā bieži sastopama ir īpaši aizsargājama un Latvijas Sarkanās grāmatas 4.kategorijā iekļauta augu suga – **pļavas silpurene** *Pulsatilla pratensis*. Piejūras zemienē suga sastopama diezgan bieži, pārējā teritorijā diezgan reti. Kopumā vairāk Rietumlatvijā un Rīgas apkārtnē (www.latvijasdaba.lv). Sugas ekotops ir piejūras un kontinentālās kāpas, sausi priežu meži un smilšainas nogāzes. Pētāmajā teritorijā konstatēti ziedoši un vitāli sugas eksemplāri galvenokārt lieguma Z daļas sausā zālāja Z un centrālajā daļā.

Pāris vietās teritorijas Z daļā tika konstatēta īpaši aizsargājama augu suga, kurai Latvijā veidojami mikroliegumi – **atvašu saulrietenis** *Jovibarba sobolifera*. Augs Latvijā sastopams reti, bieži tiek kultivēts.

Sugas ekotops ir sausi priežu meži, kāpas, atmatas un dolomīta atsegumi upju krastos. Nereti kapsētu apkaimē pāriet savvaļā (www.latvijasdaba.lv). Lieguma teritorijā suga sastopama nelielās grupās.

Pie lieguma D robežas, tika konstatēta reta augu suga – **tumšsarkanā dzeguzene *Epipactis atrorubens***. Suga Latvijā sastopama nevienmērīgi, Piejūras zemienē diezgan bieži, Vidus- un Austrumlatvijā reti (galvenokārt Gaujas un Daugavas ielejas), Rietumlatvijā ļoti reti. Sugas ekotops ir priežu meži uz minerālaugsnes, jūrmalas un iekšzemes kāpu pļavas, piejūras pļavas, krūmāji, mežmalas (B.Cepurīte, 2005).

Pētāmajā teritorijā suga konstatēta kontaktjoslā starp zālāju un ārpus lieguma teritorijas esošo priežu mežu. Mitrajās un applūstošajās platībās lielākā sastopamība īpaši aizsargājama un Latvijas Sarkanās grāmatas 3.kategorijā iekļautajai augu sugai, kurai Latvijā veidojami mikroliegumi – **jumstiņu gladiolai *Gladiolus imbricatus***. Suga Latvijā sastopama diezgan reti un nevienmērīgi, pārsvarā austrumu un centrālajā daļā, upju palienēs un ielejās. Latviju šķērso sugas areāla rietumu robeža. Auga ekotops ir palieņu pļavas, skraji krūmāji, mežmalas, terašu pļavas, īpaši Daugavas un Lielupes ielejā un tuvākajā apkārtnē (www.latvijasdaba.lv). Pētāmajā teritorijā augs sastopams lieguma A un D daļā. Sugas sastopamība augsta, eksemplāri vitāli un ziedoši. Suga vairāk koncentrēta kontaktjoslās starp blīvu niedrāju vai grīšļu joslu un atklātu (nopļautu, izmīdītu, noēstu) platību.

Teritorijas centrālajā daļā bieži sastopama īpaši aizsargājama un Latvijas Sarkanās grāmatas 3.kategorijā iekļauta augu suga – **jūrmalas āžloks *Triglochim maritimum***. Augs Latvijā sastopams nereti piejūras pļavās un mitrā liedagā, pārējā teritorijā nav sastopams. Sugas ekotops ir piejūras palieņu pļavas un liedags periodiski applūstošās vietās (www.latvijasdaba.lv). Pētāmajā teritorijā plašākā auga atradne konstatēta atpūtas vietā uz ZA no Skanstnieku ceļa pie ieejas dabas liegumā, intensīvi noēstās, un izmīdītās teritorijas platībā. D daļā konstatēta tikai vienā vietā – izpļautas makšķernieku takas malā.

Atpūtas vietas tuvumā, uz ZA no Skanstnieku ceļa un teritorijas D daļā, sastopamas divas aizsargājamas doņu sugas – īpaši aizsargājama un Latvijas Sarkanās grāmatas 2.kategorijā iekļauta augu suga – **Žerāra donis *Juncus gerardii*** un Latvijas Sarkanās grāmatas 3.kategorijā iekļauta augu suga – **Baltijas donis *Juncus balticus***. Abas sugas Latvijā sastopamas tikai jūras piekrastē un tās tiešā tuvumā, aug piejūras pļavās, liedagā un starpkāpu ieplakās (www.latvijasdaba.lv). Plašākas un vitālākas audzes sugas veido apsaimniekotajā platībā lieguma A daļā pie atpūtas vietas.

Ļoti plaši teritorijas DA daļā, bet pa retam Z daļā sastopamas divas īpaši aizsargājamas un Latvijas Sarkanās grāmatas 4.kategorijā iekļautas orhideju dzimtas sugas – **Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*** un **plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata***. Baltijas dzegužpirkstīte Latvijā sastopama nevisai bieži visā valsts teritorijā. Sugas ekotops ir mēreni mitras, purvainas, palieņu un jūrmalas pļavas, zemie purvi, krūmāji, grāvmalas. Plankumainā dzegužpirkstīte ir sastopama biežāk, aug mēreni mitrās un slapjās pļavās, krūmājos, purvu malās un grāvmalās (B.Cepurīte, 2005). Sugu eksemplāri vitāli un ziedoši.

Pārmitrās vietās (niedrājos) izklaidus teritorijā sastopama īpaši aizsargājama, Eiropas Sugu un Biotopu Direktīvas II un IV pielikumā, kā arī Bernes konvencijas I pielikumā iekļauta, Latvijas Sarkanās grāmatas 1.aizsardzības kategorijas augu suga, kurai Latvijā veidojami mikroliegumi, augu suga – **purva zirdzene *Angelica palustris***. Latvijā sastopama ļoti reti, ārpus vienlaidu areāla. Valstī ir divi izplatības apvidi Rīgas līča austrumu un centrālajā piekrastē, kur suga sasniedz ZR izplatības tālākos punktus. Sugas ekotops ir mitras piejūras un Lielupes pļavas un krūmāji (www.latvijasdaba.lv).

Teritorijā uz Z no skanstnieku ceļa, tika konstatēta viena īpaši aizsargājama un Latvijas Sarkanās grāmatas 1.kategorijā iekļautas, mikroliegumu augu sugas – **ūdeņu grīšļa *Carex aquatilis***, atradne. Suga Latvijā sastopama ļoti reti, valsts vidus un ziemeļaustrumu daļā. Latvija atrodas dienvidos no sugas vienlaidu izplatības apvidus. Auga ekotops ir ūdenstilpju palienes un grāvji (www.latvijasdaba.lv). Pētāmajā teritorijā augu suga veido ~ 2x3 m lielu audzi.

Nedaudz eksemplāros uz ZA no Skanstnieku ceļa un lieguma DA daļā, sastopama Latvijas Sarkanās grāmatas 3.kategorijā iekļauta augu suga – **niedru lapsaste *Alopecurus arundinacea***. Suga Latvijā sastopama ļoti reti, tikai valsts rietumu un ziemeļu daļā jūras tuvumā. Sugas ekotops ir mitras piejūras vai palieņu pļavas (www.latvijasdaba.lv). Pētāmajā teritorijā konstatēti tikai daži augu sugas eksemplāri.

Apdraudošie faktori: aizsargājamo un reto augu sugu eksistence pētāmajā teritorijā atkarīga no tām nepieciešamo biotopu pastāvēšanas un kvalitātes.

Atsevišķi aizsargājamās augu sugas apdraud mehāniska augu iznīcināšana - izplūšana, izrakšana, vai nepiemērotu apsaimniekošanas pasākumu piemērošana (agra pļaušana, intensīva noganīšana, neļaujot augam izsēties un izplatīties).

Īpaši aizsargājami biotopi: aizsargājami biotopi noteikti pēc Eiropas savienībā aizsargājamo biotopu Latvijā noteikšanas rokasgrāmatas 2.precizētā izdevuma (A.Auniņš, 2013).

ES prioritāri un Latvijā īpaši aizsargājams biotops „**Piejūras zālāji**” (1630*). Šajā biotopā iekļauj dabiskos zālājus Baltijas jūras piekrastē, jūrā ietekošo upju lejtecēs un ezeru palienēs, kur tie applūst ar iesāļu jūras ūdeni. Šis ir viens no retākajiem dabisko zālāju biotopiem, kurš pēdējos gadus strauji sarūk. Biotopā iekļauj zālājus, kuri applūst ar iesāļu jūras ūdeni un tajos vismaz 1% no platības ir sastopams iesāļu augtņu augājs ar vismaz vienu tam raksturīgu iesāļu augtņu sugu.

Pētāmajā teritorijā šādas platības veidojas gar lieguma A malu. Augstākas kvalitātes biotops sastopams apsaimniekotajā teritorijā, uz Z no Skanstnieku ceļa, atpūtas vietas tuvumā. Šeit zālāja platība lielāka, izveidojusies raksturīga veģetācija un struktūra, konstatētas vairākas tikai piejūras zālajos augošas sugas, no kurām viena ar augstu sastopamību. Teritorija tiek apsaimniekota – noganīta. Negatīvu ietekmi veido cilvēku klātbūtne – atpūtas vieta tiek izmīdīta, palielinās vides eitrofikācija.

Lieguma D daļā biotopu veido šaura josla, kas daļēji aizaugusi ar niedrēm un grīšļiem. Raksturīgās augu sugas sastopamas maksšķernieku izplautā celiņa vietā un pa retam ar niedrēm aizaugušajā platībā. Atjaunojot apsaimniekošanu, iespējama zālāja paplašināšanās.

Apdraudošie faktori: nozīmīgākais biotopu apdraudošais faktors ir zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana, kuras rezultātā zālāja platībā ieviesīsies augstās graudzāles, grīšļi un samazināsies sugu daudzveidība. Šāds apdraudējums nozīmīgs D daļā esošā zālāja pastāvēšanai, kurā līdzīgas norises veicina arī pārpurvošanās process. Z daļā esošo zālāju apdraud pārganīšana un pārāk bieža pļaušana, kā arī atpūtnieku ietekme – izbradāšana, piemērošana, kuras rezultātā tiek degradētas tur sastopamās augu sabiedrības.

Faktors, kuru ietekmēt un novērst sarežģītāk ir eitrofikācija. Tā galvenokārt rodas ūdens piesārņojuma rezultātā. Teritorijām applūstot, ūdenī esošie biogēni izsēžas applūstošajās sauszemes joslās. Procesu pastiprina atkritumu izbēršana, kas intensīvi notiek gar lieguma A malu. Eitrofikācija veicina nitrofilu augu sugu izplatību un pārāk lielu „zaļās masas” veidošanos, kā rezultātā biotopā ieviešas neraksturīgas augu sugas un veidojas monodominantas vienas sugas audzes. Līdzīga ietekme ir sinantropizācijai, kad ar notekūdeņiem vai citādā veidā no blakus esošajiem dzīvojamajiem kvartāliem, ieviešas svešzemju sugas.

Visu šo faktoru ietekmē, teritorijā veidojas blīvas niedru audzes, kas norobežo un sadala vienlaidus biotopu platības, ierobežojot sugu pārvietošanās un izplatīšanās iespēju.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: zālājs nevar pastāvēt bez apsaimniekošanas. Piemērotākais apsaimniekošanas veids – pļaušana vai ganišana aplokā. Ganišanas intensitāte ieteicama līdz 0,5 liellopu vienībām uz hektāru. Lai samazinātu pārganīšanas iespēju, atkarībā no situācijas, ieteicama noēstās platības norobežošana uz laiku, līdz augājs atjaunojas vai ganišana katru otro gadu. Papildus pļaušanas piemērošana pieļaujama tikai grīšļu un niedru audzēs. D daļā esošā biotopa platībā ieteicama zālāja pļaušana reizi sezonā, aizvācot nopļauto materiālu.

Lai samazinātu eitrofikācijas procesu, novēršama neattīrītu notekūdeņu ieplūšana. Aizliedzama un kontrolējama atkritumu apglabāšana. Lai veicinātu ūdens plūsmu, pieļaujama grāvju tīrīšana un atjaunošana.

ES prioritāri un Latvijā īpaši aizsargājams biotops „**Smiltāju zālāji**” (6120*_2). Tie ir sausi zālāji ar nenaslēgtu veģetāciju smilšainās, vairāk vai mazāk kaļķainās, kā arī vidēji un vāji skābās augsnēs. Biotops Latvijā sastopams ļoti reti – Gaujas, Daugavas, Ventas un Abavas ielejās, kā arī smilšainos līdzenumos Piejūras zemienē. Parasti aizņem niecīgas (mazākas par 0,5 ha) platības.

Pētāmajā teritorijā biotopa kvalitāte augsta – ir liela augu sugu daudzveidība, dominē zālāju raksturojošās sugas, sastopams liels dabisku zālāju indikatoru un aizsargājamo augu sugu skaits. Veidojas atbilstoša struktūra, atklāti smilts laukumi. Teritorija tiek apsaimniekota.

Apdraudošie faktori: sauso zālāju biotopu apdraud mitruma apstākļu palielināšanās ūdens līmeņa celšanās gadījumā, kas radītu sugām nepiemērotus mitruma apstākļus, blīvāka lakstaugu stāva veidošanos, kas savukārt palielinātu noēnojumu un bagātinātu augsni ar barības vielām (trūdvielām). Nozīmīgs faktors ir augu sugu izmīdīšana pārāk intensīvas ganīšanas ietekmē. No otras puses, mērena izmīdīšana, kuras rezultātā veidojas nelielas atklātas platības, ir nepieciešama konkurences vājāk izturīgām augu sugām, ļaujot tām ieviesties bezveģētācijas laukumos. Nozīmīgs faktors ir ekspansīvu augu sugu – vārpainās korintes *Amelancheir spicata* un krokainās rozes *Rosa rugosa*, izplatība, nomācot dabiskās augu sugas un izmainot zālāja struktūru.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: saglabāt apsaimniekošanu. Sausiem zālājiem piemērots 0,5 liellopu skaits uz hektāru. Ieteicams ganīt aitas vai kazas. Veicama ekspansīvo augu sugu izplatības ierobežošana, izcērtot korintes un rozes.

ES prioritāri un Latvijā īpaši aizsargājams biotops „**Vikakūlas zālāji (tukšaiņu zālāji)**” (6230*_2). Tie ir sausi vai mēreni mitri daudzgadīgi vilkakūlas zālāji skābās un ļoti skābās, barības vielām ļoti nabadzīgās, smilšainās augsnēs. Latvijā sastopami reti, lielākoties koncentrējas Piejūras zemienē, Viduslatvijas Ropažu līdzenumā un Viduslatvijas nolaidenumā, kā arī Austrumlatvijā Adzeles pacēlumā un Feimaņu paugurainē. Pētāmajā teritorijā biotops izveidojies lieguma ZA daļā, nelielā platībā. Zālāja kvalitāte laba, dominē raksturīgās augu sugas, tomēr izveidojies samērā blīvs sūnu stāvs, kas traucē lakstaugu izplatību.

Apdraudošie faktori: galvenais zālāju apdraudošais faktors ir teritorijas aizaugšana ar krūmiem vai niedrēm. Palielinoties ganīšanas intensitātei, iespējama zālāja kvalitātes pasliktināšanās pārganīšanas dēļ.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: turpināt apsaimniekošanu – ganīšanu, vārpainās korintes un rozes, kā arī niedres izplatības ierobežošana.

ES un Latvijā īpaši aizsargājams biotops „**Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs**” (6410_1). Tās ir pļavas vairāk vai mazāk mitrās, barības vielām nabadzīgās augsnēs. Biotops Latvijā sastopams reti, lielākās platības veido Ķemeru nacionālajā parkā, ap Liepājas ezeru, vietām arī Viduslatvijā, bet Dienvidaustrumlatvijā zināmas tikai dažas atradnes. Pētāmajā teritorijā biotopa kvalitāte vidēja, diezgan lielu platības īpatsvaru veido parastā niedre.

Apdraudošie faktori: galvenais šo zālāju apdraudošais faktors ir aizaugšana ar parasto niedri, kā rezultātā, niedres pārņemtajās platībās, izzūd biotopam raksturīgās augu sugas. Niedres izplatību veicina mitruma apstākļu palielināšanās, eutrofikācija un nepietiekoša teritorijas apsaimniekošana.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: teritorijā ir iestaigātas zirgu takas, izmīdīti un noēsti laukumi, tomēr šāda apsaimniekošana nav pietiekoša. Papildus tai, piemērojama fragmentāra niedru izpļaušana, aizvācot nopļauto materiālu.

ES un Latvijā īpaši aizsargājams biotops „**Eitrofas augsto lakstaugu audzes**” (6430_1). Tās ir nitrofilas augsto lakstaugu audzes slapjās augsnēs upju un ezeru krastos. Biotopa veidošanos nosaka ūdens un sauszemes dinamiskais mijiedarbības process, kā dēļ biotops var pastāvēt bez apsaimniekošanas. Latvijā biotops sastopams samērā reti un zemā kvalitātē, lielākoties atbilstošās platības nosusinātas un samazinājusies palu izraisīto dabisko procesu darbība. Pētāmajā teritorijā biotops sastopams nelielā platībā lieguma A un R daļā. Tā kvalitāte zema, biotops aizaug ar niedrēm.

Apdraudošie faktori: galvenais biotopu apdraudošais faktors ir ūdenstilpju krastu intensīva izmantošana vai pārveidošana. Pašlaik gar lieguma R daļu esošais biotops daļēji iznīcināts, ierīkojot mākslīgas ūdenskrātuves blakus teritorijās, bet A daļā – atpūtas vietā, krastmala izmīdīta, vietām bez augāja. Biotops pakļauts

pastāvīgai ūdens darbības ietekmei, līdz ar to tam raksturīgu sugu pastāvēšanu ietekmē ūdens kvalitāte. Piesārņots un netīrs ūdens veicina biotopa eitrofikāciju, kā arī invazīvu augu sugu izplatību.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: ieteicama reta pļaušana (1 reizi 2-3 gados) vai ekstensīva noganīšana. Svarīga būtu niedru izpļaušana joslā gar ūdens krātuves malām, radot aizsargājamam biotopam piemērotu izplatības vietu.

ES un Latvijā īpaši aizsargājams biotops „**Palieņu zālāji**” (6450_1 un 6450_3). Tie ir zālāji gar upēm un ezeriem, kurus ietekmē pavasara pali. Biotops Latvijā sastopams reti, lielākā to daļa ir stipri ietekmēti meliorācijas un iekultivēšanas rezultātā. Lielākās platības sastopamas Aiviekstes, Pededzes, Gaujas, Dvietes, Rūjas, Užavas ielejā, Lubāna, Burtnieka, Liepājas un Durbes ezera palienēs. Apsekotajā teritorijā pārsvarā pārstāvēti divi biotopa varianti – zālāji ar *Calthion* sabiedrībām un augsto grīšļu audzes. Biotopu kvalitāte dažāda. Tie aizņem nozīmīgas platības, robežojas ar citiem aizsargājamiem biotopiem vai tajos bieži sastopamas aizsargājamās augu sugas – jumstiņu gladiola, dzegužpirkstītes. Sugām bagātāks ir biotopa 3 variants. Grīšļu audzēs pārsvarā dominē viena vai divas grīšļu sugas, kas mijas ar vīgriezes audzēm. Augstākas kvalitātes zālāji izveidojušies apsaimniekotajā platībā teritorijas Z daļā.

Apdraudošie faktori: palienes zālājus apdraudošs faktors ir apsaimniekošanas trūkums, kas veicina zālāju degradāciju – augu sugu skaita samazināšanos un vienas vai divu sugu dominances veidošanos. Applūstošām platībām nozīmīgs apdraudošs faktors ir eitrofikācijas process, applūstot ar piesārņotiem upes ūdeņiem. Zālāji pamazām aizaug ar parasto niedri. Vietām niedres audzes norobežo un fragmentē vienlaidus biotopa platību, samazinot augu sugu iespēju izplatīties.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: zālajā platībā piemērota apsaimniekošana ir ganīšana vai pļaušana. Teritorijas Z daļā esošie biotopi gandrīz visā platībā ietilpst zirgu aplokā, tomēr zirgi nespēj noēst visu zālāju un papildus ieteicama teritorijas nopļaušana. Kā putniem noderīga, pieļaujama atsevišķu krūmu un krūmu puduru saglabāšana zālājā.

D daļā piemērotākā palieņu zālāju apsaimniekošana ir pļaušana, nodrošinot aizsargājamo augu sugu – dzegužpirkstīšu, saglabāšanu. Pļaušana jāveic pēc augu noziedēšanas – sākot no jūlija vidus.

Lai samazinātu eitrofikācijas procesu, novēršama neattīrītu notekūdeņu ieplūšana. Aizliedzama un kontrolējama atkritumu apglabāšana. Lai veicinātu ūdens plūsmu, pieļaujama grāvju tīrīšana un atjaunošana.

Citas bioloģiskās vērtības: nav.

Secinājumi un nosacījumi darbības veikšanai:

Aizsargājamo augu sugu un biotopu kartēšana un noteikšana, veikta īpaši aizsargājamā teritorijā – dabas liegumā „Vecdaugava”. Liegumam nav noteiktas dažāda aizsardzības režīma zonas.

Teritorijā pārsvarā pārstāvēti dabiski vai pusdabiski zālāju biotopi, no tiem seši atzīti par ES un Latvijā īpaši aizsargājamiem biotopiem (trīs ir prioritāri aizsargājami). Biotopu kvalitāte kopumā vidēja. Daudzveidīgāka veģetācija veidojusies ilgstoši apsaimniekotajās platībās. Nozīmīgākie aizsargājamus biotopus apdraudošie faktori ir apsaimniekošanas trūkums vai nepietiekoša intensitāte, eitrofikācija un pārpurvošanās, kas veicina blīvu un plašu teritorijas aizaugšanu ar parasto niedri.

Teritorijā konstatētas 14 dažādas aizsardzības pakāpes retas un aizsargājamas augu sugas. Sugu eksistence lielā mērā atkarīga no aizsargājamo biotopu platības un kvalitātes saglabāšanas.

Ganīšana. Lieguma Z daļa (uz Z no Skanstnieku ceļa), tiek izmantota zirgu ganībām. Zirgi teritorijā tiek ganīti nepārtraukti visu lauka sezonu un mēdz pārvietoties arī ārpus nožogotās platības. Pastāvīgas ganīšanas rezultātā rodas platības, kuras intensīvi tiek noēstas un platības, kuras vispār netiek ietekmētas. Lai samazinātu pastāvīgo nemainīgo ietekmi uz šīm zālāja daļām, ieteicama aploka sadalīšana zonās, kas ļautu optimālāk organizēt apsaimniekošanas ietekmi, intensīvi noēstās teritorijas noganot ik pēc diviem gadiem. Teritoriju iespējams nodalīt, izmantojot elektriskos ganus.

Retās veģetācijas dēļ, sausajos zālajos piemērotākā apsaimniekošana ir ganīšana. Ganīšanai piemērotākais

laiks no jūnija līdz septembrim. Ieteicams zālāju noganīšanai izmantot aitas vai kazas (1,5 aitas uz hektāru). Zirgu ganīšanas intensitāte nedrīkst pārsniegt 0,5 lopus uz hektāru.

Palieņu zālajos ganīšanu var uzsākt sākot no jūnija, pēc tam nopļaujot attālu un nenoēstās vietas. Ganīšana attālā samazina kūlas daudzumu un ļauj nākamā gada pavasarī izdīgt lielākam augu skaitam. Ganīšanas platību maiņa veicina augu sēklu izplatību no vienas teritorijas citā.

Ļaušana. Ļaušana piemērojama zālājiem lieguma D daļā (uz D no Skanstnieku ceļa). Pēc jaunākajiem pētījumiem (S.Rūsiņa, Dabisko zālāju apsaimniekošana augāja daudzveidībai), zālāju atjaunošanai piemērotākais ļaušanas biežums ir divas reizes sezonā vai viena reize sezonā, papildus noganot attālā. Tas veicina biogēnu samazināšanos un augu sugu daudzveidības palielināšanos. Zālāju ļaušanu katru gadu ieteicams veikt citā laikā, mainot arī ļaušanas biežumu. Zālājus ieteicams sākt ļaut jau no jūnija vidus, kad lielākā barības vielu koncentrācija veidojas augu zaļajās daļās. Izpētīts, ka vēlā ļaušana augustā-septembrī, veicina zālāju degradāciju un augu sugām nav piemērota. Tāpat nav pieļaujama nopļautā materiāla atstāšana uz lauka vai smalcināšana, kas veicina biogēnu koncentrācijas palielināšanos un ierobežo vājāku sugu dīģšanas spēju.

Nenoganītos sauso ūlavu fragmentus pieļaujams ļaut reizi sezonā. Ļaušanai piemērots laiks – jūlijs. Ļaušana jāveic 5-10 cm augstumā no augsnes virskārtas. Neregulāri, ik pēc vairākiem gadiem ūlavas var nepļaut un nenoganīt, ļaujot nogatavoties un izsēties sēklām.

Sugu daudzveidības palielināšanai, vietās, kur dominē viena suga (grīšļi, niedres, vīgriezes), ieteicams ļaut divreiz, pirmo reizi pirms dominējošā auga ziedēšanas, pēc tam ļaujot vienu reizi katru gadu.

Zālājā, kurā konstatēta plaša orhideju atradne, piemērojama ļaušana. Ļaušana būtu jāveic uzmanīgi, saglabājot ziedošos augus. Ļaušanas laiks – jūlija vidus-beigas. Ieteicams ļaut joslās, atstājot nenopļautas platības un ļaujot izsēties auga sēklām. Nopļautais materiāls no zālāja jāizvāc.

Sausā zālāja platībā veicama regulāra krokainās rozēs un vārpainās korintes izplatības ierobežošana. Mitrajos zālajos pieļaujama atsevišķu krūmu un krūmu puduru saglabāšana.

Zemsedzes ļaušana vai noganīšana ieteicama arī ārpus aizsargājamo biotopu platībām esošajās nezālienų, niedru audžu platībās un atmatu ūlavās.

Ieteicama atpūtas vietas labiekārtošana, novietojot atkritumu urnas. Aizliedzama un kontrolējama atkritumu izbēšana un aprakšana gar lieguma A malu. Pieļaujama teritorijā esošo mākslīgo ūdensteču – grāvju, tīrīšana.

Pielikumā: teritorijas ortofoto karte ar iezīmētām konstatēto dabas vērtību atrašanās vietām un ieteicamo apsaimniekošanu.

Reto un aizsargājamo augu sugu saraksts.

Atzinums sagatavots divos eksemplāros uz 8 lappusēm.

Sertificēts eksperts sugu un biotopu aizsardzības jomā
Sert.Nr.003., derīgs līdz 13.05.2018.
Spec.zālāji, meži un virsāji, jūras piekraste
Tel. 28636444

Egita Grolle

Tālr.: 29112800, 28636444, fakss: 67925256
e-pasts: vzsbirojs@inbox.lv

SEB banka, kods UNLALV2X27
Konts LV13UNLA0050010899052

Konstatētās dabas vērtības

Teritorijā sastopamo reto un aizsargājamo augu sugu saraksts

Sugas nosaukums		LSG	ES HD	BC	ĪA	ML
<i>Armeria maritima</i>	jūrmalas armērija	1			*	
<i>Dianthus arenarius</i>	smiltāja neļķe		HD II IV		*	
<i>Pulsatilla pratensis</i>	plāvas silpurene	4			*	
<i>Jovibarba sobolifera</i>	atvašu saulrietenis				*	*
<i>Epipactis atrorubens</i>	tumšsarkanā dzeguzene					
<i>Gladiolus imbricatus</i>	jumstiņu gladiola	3			*	*
<i>Triglochin maritimum</i>	jūrmalas āžloks	3			*	
<i>Juncus gerardii</i>	Žerāra donis	2			*	
<i>Juncus balticus</i>	Baltijas donis	3				
<i>Dactylorhiza baltica</i>	Baltijas dzegužpirkstīte	4			*	
<i>Dactylorhiza maculata</i>	plankumainā dzegužpirkstīte	4			*	
<i>Angelica palustris</i>	purva zirdzene	1	HD II IV	I	*	*
<i>Carex aquatilis</i>	ūdeņu grīslis	1			*	*
<i>Alopecurus arundinacea</i>	niedru lapsaste	3				

LSG – Latvijas Sarkanās grāmatas kategorija

ES HD – Eiropas sugu un biotopu direktīva (92/43/EEC)

BC – Bernes konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību

ĪA - MK noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”

ML - MK noteikumi Nr.940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”

Ieteicamā apsaimniekošana

Literatūra

- Auniņš A. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata 2.precizēts izdevums – VARAM, Rīga, 2013.
- Cepurīte B. Latvijas vaskulāro augu flora 7: Orhideju dzimta (Orhidaceae)/ Atb.red.V.Šulcs. – Latvijas Univeritāte, Rīga, 2005.
- Gavrilova Ģ. Latvijas vaskulāro augu flora: Neļķu dzimta (Caryophyllaceae)/ Atb.red.V.Šulcs. – Latvijas Univeritāte, Rīga, 1999.
- Kabucis I. Latvijas biotopi. Klasifikators –LDF, Rīga, 2001.
- Likums Par 1979.gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību.
- Ministru Kabineta 2000.gada 5.decembra noteikumi Nr.421 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu".
- Ministru kabineta 2001.gada 14.novembra noteikumi Nr.396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”.
- Ministru kabineta 2006.gada 21.februāra noteikumi Nr.153 „Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu”.
- Ministru kabineta 2012.gada 18.decembra noteikumi Nr.940 „Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu”.
- Rūsiņa S. Dabisko zālāju apsaimniekošana augāja daudzveidībai. Latvijas Universitāte ĢZZF.
www.latvijasdaba.lv.